

DİNİ - MENSUR BİR ESER: HZ. MUHAMMED'İN EBÛ CEHİL İLE GÜREŞİ***RELIGIOUS - PROSE WORK: THE WRESTLING OF PROPHET MUHAMMAD WITH ABU CEHİL****Nursel UYANIKER****

ÖZ: İslamiyet'in kabulünden sonra Türk edebiyatında dinî-tasavvüfî eserler görülmeye başlamıştır. Bu eserler arasında İslamiyet'i geniş kitlelere yaymak amacıyla, Hz. Muhammed'i ve onun Ehl-i beytini öven manzum-mensur pek çok eser yazılmıştır. Hz. Muhammed'in çocukluk-geçlik yıllarına dair yazılmış dinî-mensur bir eser, tarafımızdan ilk defa tespit edilerek incelenmiş ve transkripsiyonlu neşri gerçekleştirilmiştir. Çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Hz. Peygamber'in Ebû Cehil'le güreşini konu alan iki mensur eserin nüsha özellikleri verildikten sonra, daha kapsamlı olan İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, No: 7391'de kayıtlı eserin tanıtımı yapılmış, ikinci bölümde İstanbul Üniversitesi T7391 numarada yer alana bu eserle, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-550 numarada yer alan, Mustafa Fâiz b. el-Hac tarafından H. 1190/1776-7 tarihinde istinsah edilmiş; "Muhammed Mustafâ Sallallâhu Te'âlâ 'Aleyhi ve Sellem Hazretleri Ebû Cehil La'în ile Güreş Tutup ve Ebû Cehil La'în Münhezim Olduğudur" başlıklı mensur eser içerik açısından karşılaştırılarak ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki mensur eser, güreş kültürü açısından değerlendirilmiştir. Makalenin sonunda da bu eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Çalışmada, edebiyat metin inceleme yöntemleri ve halkbilim metotları esas alınmıştır. İnceleme sonucunda, dinî-destânî gelenek ve güreş tarihi açısından önemli olan bir metnin, halk arasında okunarak Hz. Muhammed'in tanınmasını sağladığı görülmüştür. Çalışmanın sonunda verilen transkripsiyonlu yazma metin, filoloji araştırmaları bakımından da ele alınıp geliştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed, Ebû Cehil, Siyer-i Nebi, güreş.

ABSTRACT: After the acceptance of Islam in Turkish literature, religious-mystical artifacts worth seeing. These works include masses in order to spread Islam, the Prophet Muhammad's and his Ehl-i Bayt praising the poem-written many works in the form of prose. Prophet Muhammad's childhood-youth written that religious-the first time a form of prose works, having been identified by us and transcription. The study consists of three parts. The first chapter the Prophet Muhammad Abu jahl wrestling with the subject field two prose after internal and external features of the work, the more comprehensive library of İstanbul University, Rare Turkish Manuscripts, No.: 7391 ' were introduced in the registered Works; In the second part the University of İstanbul in the T7391 number this piece, Yapı Kredi Sermet Çifter Research Library in the number of Y-550, H.1190 / 1776-7 in its history, It has been copied by Mustafa Fâiz b. al-Hac; "Muhammed Mustafâ Sallallâhu Te'âlâ 'Aleyhi ve Sellem Hazretleri Ebû Cehil La'în ile Güreş Tutup ve Ebû Cehil La'în Münhezim Olduğudur" comparing the prose piece titled discussed in terms of content; in the third part of prose works in the

* Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu (BAPKO) tarafından, SOS-A-080415-0139 proje numarasıyla desteklenmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi - Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/İstanbul - nuyaniker@marmara.edu.tr

This article was checked by Turnitin.

Istanbul University Library, it has been evaluated in terms of wrestling culture. At the end of the alphabet to transcribe the manuscript of this work it is given. Study of literature text inspection methods and folklore methods are discussed in terms of. The aim of the study, religious-epic tradition and is important in terms of wrestling singers of text among the people by reading provide recognition of Prophet Muhammad. Transcription-letter writing text issued at the end of the study, in terms of research and Philology addressed could be developed.

Keywords: Hz. Muhammed, Ebû Cehil, Siyer-i Nebi, the wrestling.

Giriş

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra, İslam tarihine ait dinî konular, Türk edebiyatına ilk olarak tercümeler yoluyla girmiş, adapte edilen yeni eserlerle de zenginleştirilmiştir. Edebiyat tarihi metin örnekleri arasında, temel alınan metinlerin bazılarının bu şekilde ilk halleri manzum formda iken sonradan mensur; ilk halleri mensur olan metinlerin ise sonraki yüzyıllarda manzum şekle dönüştürüldüğü bilinmektedir (Gürbüz ve Durmuş 2017: 147-168). Metinlerin bu şekilde dönüştürülmeleri bir nedene bağlı olarak gerçekleşir. Konu bakımından Anadolu sahasındaki ilk Türkçe dinî eserlerden faydalanmış olan metnimizin de mensur yazılması, eserin halk hikâyelerine benzetilmek istenmesinden kaynaklanmış olabilir.

Çalışmada, müellifi ya da müstensihi ile yazılış tarihi bilinmeyen mensur bir yazma, iç ve dış özelliklerinden yola çıkılarak değerlendirilecektir. Güreş tarihi ve dinî-destânî gelenek açısından önemli olan yazma eser, harekeli bir metin olarak filolojik araştırmalar açısından da önem arz etmektedir. Bu bağlamda yazmanın konusu, Hz. Muhammed'in Ebû Cehil'le güreşmesi ve temelde onun çocukluğuna dair bilginin aktarımıdır. Bu konu, özellikle siyer-i nebilerde pek çok kez işlenmiştir. Hz. Muhammed ile Ebu Cehil'in güreşini anlatan bu eserlerin, siyer türündeki manzum-mensur eserlerin içeriğinden faydalanılarak oluşturulduğu, halk arasında anlatılıp daha sonra yazıya geçirildiği düşünülmektedir.

Çalışmanın konusunu oluşturan İstanbul Üniversitesi T7391 numaralı yazma eser ile benzer yan başlıkla ve yine mensur olarak yazılan; Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-550 numarada yer alan metnin, epizotları bakımından aynı sırayı takip ettiği görülmektedir. Çalışmada, mensur iki eserden, yazıldığı dönem itibarıyla daha eski ve daha kapsamlı olduğu düşünülen İstanbul Üniversitesi'ndeki yazma metin tercih edilip değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sonunda verilen transkripsiyonlu metin, yazarın imlâsına bağlı kalınarak yazım yanlışları düzeltilmeden olduğu gibi aktarılmıştır. Halkbilimi bakış açısına göre metne müdahale, var olan metni yeniden oluşturmak anlamına gelir ki bu da ayrı bir inceleme konusunu ortaya çıkaracağından eleştirilir. Ancak metnin kolay anlaşılabilmesi açısından noktalama işaretleri kullanılmıştır.

Çalışmanın konusu manzum-mensur metinlerin yeniden oluşturulması bağlamında ele alınıp geliştirilirse Türk edebiyat tarihi çalışmalarına da katkı sağlayacaktır.

I. Mensur Yazmanın İncelenmesi

a) *Yazma Eserlerin Tavsifi*: (1) İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Yazma Eserler Birimi 297.97 yer numarası ve T7391 konu numarasında kayıtlı mensur eser; “*Haza Risâle-i Peygamber Aleyhisselam Ebû Cehl İle Güleş Tutdıkları Beyânında Olıdır*” ismini taşımaktadır. Pembe meşin kaplı, harekeli nesih hatla yazılmış, yazılış tarihi, müellifi ya da müstensihisi bilinmeyen bu eser, her biri 17 satırlık 15 varaktan müteşekkildir.

(2) Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-550: Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-550 numarada yer alan, Mustafa Faiz bin El-Hac tarafından, h.1190/m.1776-1777 yılında istinsah edilen ve: “Muhammed Muştafa şallallahü Te’âli ‘aleyhi ve-sellem hazretleri Ebû Cehl-i La’în ile Güreş Tutup ve Ebû Cehl-i La’în Münhezim Olduğudur” başlıklı yazma eser, 1^b-11^a varakları arasında olup 17 satırdan müteşekkildir. Toplam 36 varaklık aharlı kâğıt üzerine talik yazı karakteriyle yazılmış eserde, üç tane menkıbe bulunmaktadır². Bu eserin yazma metni de tarafımızca okunmuş ve iki eser, konusu-içeriği bakımından karşılaştırılmıştır.

Hz. Muhammed’in hayatına dair bilgilerin aktarıldığı eserlere “siyer” adı verilir (Uzun 2009: 324). Türkçe siyer kitaplarında konu edilen Hz. Muhammed’in hayatı, sadece dinî-tasavvufî edebiyata değil; aynı zamanda halk tipi mesnevilere ve halk arasında okunmak, saygı ve sevgi duyulmak maksatlarıyla halk edebiyatına da zengin malzeme sağlar. Çalışmada ele alınan mensur metin, siyerlerin başlangıcında görüldüğü gibi, besmeleden sonra Hz. Muhammed’in doğumuyla başlamış, Peygamberin anne ve babasının ölümünün ardından amcası Ebû Talip’in yanında yetişmesine kadarki dönemi anlatmıştır.

Türk-İslam tarihinin ilk dönemlerinden itibaren kıssahanların vaazlarında Hz. Muhammed’in hayatının anlatılması, halkın ilgi ve alakasını celbetmiş ve daha sonraki dönemlerde onun hakkındaki bilgileri dinî-destanî bir anlatımla ele alan eserlerin oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Çalışmada ele alınan eserde yazar, Hz. Muhammed’in kırk yoldaşını, cesaretini, Ebû Cehl’le güreşini ve onu yenişini dinî-destanî tarzda ele almıştır. Hz. Muhammed burada sakin ve kendinden emin, akıllı söylemleri ve geleceği hesaplayan karakter özellikleriyle dikkat çeken bir

² Menkıbelerden birincisi; “*Resulullah sallallahü Te’âli ‘aleyhi ve-sellemin Ebû Cehl-i La’în ile Güreş Tutması*” (1^b-11^a varaklarında), ikincisi; “*Aya Sofiyaniñ Menâkıbı*” (13^a-29^b arasında), üçüncüsü ise; “*Devlet-i Al-i ‘Abbâsîñ Munkariz Olması*” (30^a-36^b varaklarında) başlıklarını taşır.

asilzâde yahut bey gibi davranmaktadır. O, bu özellikleriyle bir destan kahramanını andırır.

Sözlü ve yazılı kültür özelliklerinin iç içe geçtiği yazmada yazar, sözlü kültüre uyan ve: “Bismillahi’r-raḥmeni’r-raḥîm rivâyet olunur ki ol gice...” (T7391: 1^b) sözleriyle, formel bir yapıya gerek duymadan anlatmaya girmiş, böylelikle direkt bir başlangıç yapmıştır. Metin içerisinde konuşma-anlatma üslubu gereğince halka hitap eden ve uyarılarda bulunan yazar, konunun anlatılmak ve peygamber sevgisini yaymak üzere kaleme alındığını göstermektedir (T7391: 2^a).

Yazar, metinde kendi duygu ve düşünceleri ile dua bölümlerini de anlatıma dâhil etmiştir: “...Ḳurbân olayım ol nûra İlahi! Anıñ sa’âdetliğı ḥurmetine bizi ve cemî’ ümmeti, Muḥammed ile anıñ şefâ’atinden maḥrûm itme amin” (T7391: 11^a, 11^b).

Metin, mensur olmasına rağmen edebî üslûbunu kaybetmemiş ve halk tipi mesnevilerde olduğu gibi dua ve Hz. Muhammed’e salavat ile sonlandırılmıştır. Anlatı böylece alışılmış bir sonla bitirilmiştir (T7391: 15^b).

b) *Yazmaların Özeti*: (1) Müellifi ya da müstensihî bilinmeyen ve “*Haza Risâle-i Peygamber Aleyhisselam Ebû Cehil İle Güleş Tutdıkları Beyânında Olıcır*” başlıklı mensur eserde, besmeleden sonra Hz. Muhammed’in dünyaya gelişi anlatılır. Hz. Muhammed’le aynı anda doğan kırk oğlan, âdeta destan kahramanlarının kırk yoldaşını hatırlatmaktadır. Hz. Muhammed’i emzirmek üzere Halime Hatun bulunur ve Hz. Muhammed ona emanet edilir.

Yazar, sözlü kültürün özelliğinden dolayı, kimi zaman anlatımı kesip kendi düşüncelerini söylemiş ve kimi zaman da olayların sırasını karışık olarak aktarmıştır. Varak numarası 2^a ’da Âmine Hatun’un bildirdiği; “Muhammed doğar doğmaz ümmeti ümmeti, dedi” sözü üzerine anlatıcı-yazar, Müslümanlara seslenmiş ve Peygamberin onları andığını hatırlatarak onların da her an salavat getirmelerini istemiştir. Hz. Muhammed’in doğumunda birtakım olağanüstülükler yaşanmıştır³. İlahi kudretten sünnetli doğan Hz. Muhammed’in göbeği de kesilmiştir. Gökyüzündeki melekler kendisine selam verip yeryüzündeki cümle ağaçlar yeşermiş, kuru pınarlar coşmuş, hastalar şifa bulmuş, hamile kadınlar doğurmuş ve üç bin kilisenin çatısı yarılmıştır. Cümle kâinat nurla aydınlanmıştır. Baş şeytan lanetlenmiş, diğer şeytanlar, putlar ve canavarlar helak olmuştur.

İki yaşında öksüz kalan Hz. Muhammed, altı yaşına geldiğinde babası Abdülmuttalip de vefat edince yetim de kalmıştır. Abdülmuttalip, ölmeden önce Hz. Muhammed’i amcası Ebû Talip’e emanet etmiştir.

³ Türk destan geleneğinde kahramanlar da doğar doğmaz konuşmakta ve isteklerini bildirmektedirler. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Kara Düzgün 2014: 99-107).

Bir gün Hz. Muhammed ve kırk yoldaşı sahrada yürürlerken, Ebû Cehil ve dört yüz adamıyla karşılaşırlar. Ebû Cehil, yüz Arap kabilesini yönetimi altında tutan bir beyin oğludur. Ebû Cehil yanındakilere; yetimler edepsiz olur derler, siz de Hz. Muhammed'i yakalayıp öldürene kadar dövün, diye emir verir. Bunun üzerine harekete geçen Ebû Cehil'in adamları, Hz. Muhammed'e hamle yapsalar da başarılı olamazlar başları yarıp dayak yemekten kurtulamazlar. Neticede Ebû Cehil ile adamları kaçmak zorunda kalırlar. Bu sırada Hz. Muhammed, on dört yaşında; Ebû Cehil ise on altı yaşlarındadır. Bu olay üzerine Ebû Cehil'in Hz. Muhammed'e olan düşmanlığı bir kat daha artar.

Hz. Muhammed, Âtike Hatun'un evine gelerek kırk yoldaşı için biraz ekmek ister. Hiç ekmek olmadığı cevabını alınca da anne ve babasını anıp ağlar. Avluya çıkınca oradaki kuru ağaca bir kez bakar ve o anda kuru ağaç yeşerip hurma verir. Ağaç, hurmaları toplandıktan sonra yeniden kurur. Bu olaya şâhitlik eden Âtike Hatun, bu sırrı kimseye söylememesi için Resullullahı uyarır. Kırk yoldaşı Hz. Muhammed'in getirdiği hurma ile karınlarını doyururlar.

Hz. Muhammed'den öç almak isteyen Ebû Cehil, Sahra Harb ismindeki dadısından akıl alıp plan kurar. Ağırca bir taş getirir ve onunla hünerlerini göstererek Hz. Muhammed'e gözdağı vermek ister. Allah, Ebû Cehil'in kaldıracığı taşa emir verir ve ondan Kafdağı gibi ağır olmasını ister. Böylece Ebû Cehil, Hz. Muhammed'in getirdiği taşı yerinden kımıldatamaz kurduğu tuzağa kendisi düşer ve mahcup olur.

Ebû Cehil ile Sahra Harb, ikinci olarak güreş planını kararlaştırırlar. Ebû Cehil, babasından izin aldıktan sonra, önce Velid bin Mugayire'nin kölelerinden olan Kara Pehlivanla güreşir ve onu yener. Bir sonraki gün de Hz. Muhammed ile Ebû Cehil'in güreşi olacaktır. Ebû Cehil'in altın kuşağına ve mücevherlerle süslü giyimine karşı Hz. Muhammed'in güreş giysisi yoktur. Bu esnada Mekke Hatunu Hatice yardıma yetişir ve bir bohca kıyafet getirir. İncilerle süslü kıyafetleri Mekke halkı daha önce hiç görmemiştir. Kıyafetlerin yanında bir de küçük halı vardır. Rûm'da yapılmış halının üzerinde kuş resimleri ve Hz. Muhammed ile Ebû Cehil'in birbirlerine hamle kıldığı anın resimleri bulunmaktadır. Neticede Ebû Cehil, Hz. Muhammed ile güreşir ve ağır bir yenilgi alır.

Yazma, Allah'ın: "...ben kimi istersem aziz ederim ve kimi istersem de hor kılarım, dilek benim dileğim ve fiil benim fiilimdir" sözleriyle bitirildikten sonra, bir de halk tipi mesnevilerde alışık olunduğu üzre bir son eklenerek; Peygambere selam, okuyana ve yazana dua, Allah'a hamd ile bitirilmiştir.

(2) Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi, Y-550 numarada kayıtlı mensur eserin özeti şu şekildedir:

"Hz. Muhammed, rabiyülevvel ayının onikinci gecesi dünyaya gelmiştir. Onun doğduğu gece aynı anda kırk oğlan da dünyaya gelmiştir.

Dedesi Abdülmuttalib, sütanne olarak bulunan Halime hatuna Hz. Muhammed'i teslim etmiş ve ne görürse görsün kimseye söylemeyeceğine dair söz verdimiştir. Hz. Muhammed iki yaşındayken annesini, dört yaşındayken babasını kaybetmiş, altı yaşındayken de dedesi Abdülmuttalib hastalanmıştır. Abdülmuttalib tüm oğullarını yanına toplayarak Hz. Muhammed'i içlerinden seçtiği Ebu Talib'e emanet etmiştir. On dört yaşına giren Hz. Muhammed'in alnında peygamberlik nuru görünmeye başlamıştır. Hz. Muhammed bu yaşlarında, kendisiyle aynı gün doğan kırk yoldaşıyla birlikte dolaşmış, onlar tarafından beyleri seçilmiştir. Mekke'nin beyi olan Ebu Cehil'in ise dört yüz oğlanı bulunmaktaydı. Mekke'de sahraya çıkan Hz. Muhammed ve kırk yoldaşının üzerine pusu kurup saldıran Ebu Cehil ile dört yüz oğlanı, neticede Hz. Muhammed ve kırk yoldaşı tarafından başları yarılmış bir şekilde püskürtülüp kaçırılmıştır. Bu olay üzerine Ebu Cehil'in Hz. Muhammed'e olan düşmanlığı bir kat daha artmıştır. Ebu Cehil bu sırada on altı yaşlarındadır. Hz. Muhammed, acıkan kırk yoldaşını doyurmak için amcasının evine gitmiş, orada yiyecek bir şey bulamayınca mucizevi olarak bir bakışıyla kuru ağacı yeşertmiştir. Hz. Muhammed, yetişen hurmaları toplayıp kırk arkadaşına bölüştürdüktan sonra ağaç yeniden kurumuştur. İkinci kez pusu kuran Ebu Cehil ve arkadaşları, yine bozguna uğramış ve ağlayarak kaçmışlardır (Y-550: 1^b-3^b). Ebu Cehil'in Sahra Harb isimli dadısı, ona akıl vermiş ve meydana bir taş koyup herkesin önünde hüner göstermesini, Hz. Muhammed'i aciz bırakıp mahcup etmesini söylemiştir. Hz. Muhammed, bu meydan okumaya başta iltifat göstermemiştir. Bunun üzerine Ebu Cehil'in kavmi, onun korkup kaçtığını düşünmüş, Hz. Muhammed'in kırk yoldaşı bile endişelenip üzülmüştür. Fakat Hz. Muhammed, Ebu Cehil'in kaldırdığı taşın dört kat daha büyüğünü kaldırmış ve Ebu Cehil'den de kaldırmasını istemiştir. Fakat Ebu Cehil bu taşı kaldıramayıp yine ağlayarak evine gelmiştir. Bu sefer dadısı ona, babasından izin alarak Hz. Muhammed ile güreş tutmasını ve böylece onun bir daha karşısına çıkacak cesareti bulamayacağını söyleyip öğüt verir. Altın kuşağını beline sarıp güreş giysisini giyen Ebu Cehil, önce Velid bin Mugayire'nin Kara Pehlivanını yenmiş, ardından da Hz. Muhammed'e meydan okumuştur. Bir gün sonra yapılacak güreşe tüm Arap uluları çağrılmıştır. Ebu Cehil'in güreş giysisine karşılık Hz. Muhammed'in giyimi yoktur ve o, ağlayarak amcası Ebu Talip'ten incili güreş giysisi ister. Ebu Talip; onlar beydir, biz ise bir kuluz, diye cevap verince Hz. Muhammed, annesi ve babasını anıp ağlar (Y-550: 4^a -6^b). Bu sırada Mekke hatunu Hatice, kölesiyle gönderdiği bir bohca özel yaptırılmış giysiyi güreşte giymesi için Hz. Muhammed'e gönderir. Bu giysiler içinde incili güreş giysisi ile Anadolu'da yapılmış ve Hz. Muhammed ile Ebu Cehil'in güreşini tasvir eden özel bir halı da bulunmaktadır. Bu halı, geçmişten geleceğe mesaj taşıyan özel bir eşyadır. Hatice ve Ebu Bekir, Hz. Muhammed'in peygamber olacağını önceden bilmektedirler. Hatice rüyasında görmüş, Ebu Bekir ise kitaplardan ulu bir peygamber geleceğini öğrenmiş, bu işaretleri Hz. Muhammed'de görmüştür (Y-550: 7^a -8^b). Hz. Muhammed ile

Ebu Cehil'in greŖi için, ödül olarak iki taraf da bol miktarda deve, koyun gibi mal baėıŖlamayı ve misafirlerin karŖılanmasını kabul etmiŖtir. Bir elleriyle el ele tutunup diğer elleriyle de birbirinin boynuna sarılan iki greŖi, greŖe baŖlar. Ebu Cehil, Hz. Muhammed'i kuŖaėından tutup yere vurmak isterse de yerinden oynatamaz. Buna karŖılık, Hz. Muhammed, Allah'ın da yardımıyla Ebu Cehil'i u defa gökyüzüne kaldırıp yere vurur. GreŖi kazanan Hz. Muhammed, amcası Hamza'nın da yardımıyla hiçbir savaŖ çıkmadan evlerine dönerler. İtibarı yerle bir olan Ebu Cehil ise greŖ sonunda kemikleri kırılmış, periŖan olmuŖ bir halde evine götürülür. Metnin sonunda Hz. Muhammed'in mucizesini gören bin kfir, din deėiŖtirerek Müslüman olurlar (Y-550: 10^a -11^a)."

c) *Eserin Dil ve slbu*: Eserin dil ve anlatımında kullanılan kelimeler büyük oranda Türkçedir: "Yazu, yren, gleŖ, pehlvn, oğlan, ton, boka, ggercin, bınar, perkitmek vb." gibi metinde dönemin üslup ve anlayıŖına bağlı olarak arkaik kelimeler de kullanılmıŖtır. Bunun yanında konu, İslam kültürüyle ilgili din bir metin olduğundan Arapça dua ve tamlamalar (Hzret-i Fahr-ı 'lem Muėammed'l-MuŖtafa Ŗallah 'Aleyhi ve-sellem, Hzret-i Rislet-penh, Hbb'r-Raėman  mağbb-ı Yezdn vb.) ile Farsça kelime ve tamlamalar da (feriŖte, kngre, -penh) bulunmaktadır.

Metin genel iml yapısı bakımından ele alınıp incelendiğinde çoğunlukla Eski Anadolu Türkçesi dönemi (XIII-XV. yy.) dil özelliklerini taŖıdıėı anlaŖılmaktadır. Yazma eserde Eski Anadolu Türkçesi zellikleri görülmekle birlikte; bir nceki Eski Türkçe döneminde (VII-XII. yy.) ait ek ve kökler ile ses deėiŖmeleri (ton, barmak, bınar, boka vb.) de gösterilmektedir. Metinde birtakım ekler, zaman zaman ayrı, zaman zaman da bitiŖik yazılmıŖ; söz baŖındaki k-g, t-d, c- gibi sesleri karŖılayan harflerin kullanımında birçok ikilikler, düzensizlikler yapılmıŖtır. Metnin dil ve iml özelliklerini yansıtn aŖaėıdaki birkaç rneėi vermek yararlı olacaktır:

1. Eski Anadolu Türkçesi'nde, kelime baŖı tonsuz diŖ nsz "t"lerin genellikle tonlulaŖarak "d"ye dnŖmesine karŖın; metinde t/d deėiŖmesi bazen uygulanmakta, bazen de uygulanmamaktadır. Aynı kelimelerde bile istikrarsızlıklar göze çarpmaktadır: ton, don, togdı, tamar, turdı, depelerine, deprenmek, dürlü dürlü

2. Kelime baŖındaki "p" sesinin, tonlulaŖma yoluyla "b"ye dnŖmesi: bınar, barmak. Metinde bu kurala zaman zaman uyulmadığı görülür: perkitmek, parmak. Kelime ortasındaki "p" sesi, "b"ye dnŖmŖtir: kbkırmızı

3. Baėlama edatı olan "ki" bazen bitiŖik bazen de ayrı yazılmıŖtır: sylekim, her ne ki, kiŖikim, nekim, perkitdinmi ki

4. Kelime baŖında, ortasında veya sonunda kullanılan ve "ye" harfi ya da "hemze" harfi ile gösterilen "e/i" sesi, zaman zaman "e", zaman zaman da "i" olarak harekelenmiŖtir: diye, deye, gice, virmek, itdim, bizenmiŖ

5. Yabancı tamlamalı sözcüklerde çoğunlukla hareke ile gösterilen “-i” sesi (kesre) ile bağlaç olarak kullanılan “u” sesi; metinde ilk kelimeye/tamlayana bitişik yazılarak gösterilmiştir: servi kamet, dürrüyek, mahbubu Yazdan, hak-i payına

6. Yabancı sözcüklerin sonundaki “-i” tamlama sesi, bazen de “hemze”li olarak kullanılmıştır: gonca’i handan

7. Yan yana gelen iki kelimenin son ve ilk harflerindeki sesliler tek sesli halinde birleşmişlerdir: Hakkı için/hakkıçün, ne oldın/noldın

8. Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinin yoğun olarak görüldüğü bu metinde, Eski Türkçe’de görülen sıfat yapma eki “-lıg/lig” arkaik sözcük olarak kullanılmıştır: erlig, Eski Türkçe’de olmayan “h” sesi yerine de söz başında, ortasında ve sonunda “k” sesi kullanılmıştır: bokça

ç) *Eserin Yazılış Tarihi*: Türkçe yazılan ilk müstakil siyer tercümeleleri, XIV. yüzyılda Erzurumlu Kadı Darîr’in manzum-mensur karışık, Siretü’n-Nebi (Erkan 1986: C:I, XIV) isimli eseriyle başlamıştır. İlk Türkçe telif manzum siyer ise XV. yüzyılın ikinci yarısında Amasyalı Münirî Mehmed Çelebi tarafından yazılan, Manzum Siyer-i Nebi adını taşır. Bu eserlerin yanında, Çelebioğlu’nun müellifi bilinen bir mesnevi olarak tanıttığı ve Dursun Fakih’e ait olduğunu belirttiği; “*Hz. Peygamber Ebûcehil ile Güreş Tuttuğudur*” başlığını taşıyan bir eser daha bulunmaktadır (Çelebioğlu 1999: 72-74)⁴. Öyle anlaşılıyor ki siyer türündeki bu eserler ile adı geçen manzum mesnevi, çalışmada tam metni verilen mensur yazmaya konu bakımından kaynaklık etmiştir. Dinî-destanî ilk Türkçe eserler, yazar tarafından âdetâ özetleri yapıp güreş bahsi ön plana çıkartılarak ve halk arasında anlatılmak üzere kaleme alınmıştır.

Çalışmada ele alınan ve Eski Anadolu Türkçesi dil ve üslûp özelliklerini büyük ölçüde taşıyan metnin kâğıdı, harekeli nesih yazı tarzı, onun XV. yüzyıla ait olduğunu düşündürmektedir.

II. İstanbul Üniversitesi T7391 Numaralı Eserle, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-550 Numaradaki Eserin Güreş Konusu Bakımından Karşılaştırılması

Mensur olarak kaleme alınan eser, başlığının yanında konunun ele alınışı bakımından da T7391 numaralı eserle örtüşmektedir.

⁴ Âmil Çelebioğlu tarafından, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege (Agah Sırrı) Bölümü 544 numarada ve 5^a -12^b yaprakları arasında olduğu bildirilen manzum yazma, tarafımızca araştırılmış fakat Atatürk Üniversitesi Kütüphanesindeki yazma eser numaralarının değiştirilmesi ve eski numaralandırma sisteminin de muhafaza edilmemesi sebebiyle bulunamamıştır. Bu yazmanın müstakil bir eser olmayışı da bulunmasını zorlaştırmıştır. Tarafımızca anonim bir eserin varakları arasına kaydolunduğu düşünülen bu eser hakkında, Çelebioğlu’nun aynı numarada olduğunu bildirdiği diğer üç yazmanın; (Yusuf-ı Meddah; “Hikâyet-i Kız ve Cehud”, Sadreddin; “Mucize-i Muhammed Mustafa”, İzzetoğlu; “Tavus Mucizesi”) adları da taranmış fakat herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Mustafa Faiz bin El-Hac tarafından istinsah edilen mensur yazma, besmele ve salavat-ı şerifeden sonra: "...amma ba'de şöyle rivâyet olındıkım..." diye başlar (Y-550: 1^b). Metnin, istinsah kaydında: "İstişâbü'l-ḥakîr ilâ Raḥmetü'r-bârü'l-Ġani el-ḳudir Muştafa Fâ'iz bin el-Ḥâc Aḥmedü'l-Ḥafî 'Anḥüma es-şamed" yazılıdır. Y-550 numaralı yazma eserde, müstensih tarafından yer yer satırların derkenarlarına, özellikle özel isimleri açıklamak amacıyla, kısa notlar düşülmüştür: Abbas; Resulullahın amcası, Abdülmuttalib; Hazret-i Ali'nin pederi (Y-550: 2^b) vb. gibi.

Eserin istinsah tarihi XVIII. yüzyılın ikinci yarısı olmakla birlikte, Türkçe kelimelerin, (Arapça dualar istisna tutulacak olunursa) yabancı sözcüklere oranla daha çok kullanıldığı, sözün süslü bir dille ifade edilmediği anlaşılır. Buradan metnin, olduğu gibi aktarıldığı ve halk arasında okunmak üzere kaleme alındığı düşünülebilir. Metnin, Eski Anadolu Türkçesi gramer özelliklerini kısmen muhafaza ettiği (ör: çıkayazdı, kurtaravüz, turı geldi, gördükde vb.) bunun yanında ek ve köklerin yazılışında Osmanlı Türkçesi dönemi özelliklerini gösterdiği görülmektedir. Özellikle T7391 numaralı yazmada yer alan Türkçe ve yabancı sözcüklerin, tamlamaların bitişik yazılımı; Y-550 numaralı yazmada da (ör: varmıki vb.) görülmektedir. Metnin sonunda H. 1190 tarihi verilmiş, Resulullahın ruhuna salavat gönderilerek bitirilmiştir (Y-550: 11^a). T7391 numaralı eserin bitirilişinde Allah'ın kudreti övülürken; Y-550'de metin, din değiştirme motifi ile bitirilmekte ve İslam dini yüceltilmektedir.

Y-550 numaralı metinde güreş tekniğiyle ilgili bilgi ve kelimelerin, T7391 numaralı metindeki bilgilerle örtüştüğü ve olduğu gibi tekrar edildiği görülmektedir: güreş tutmak, tutuşmak, zor eylemek, yere getirmek, basmak, meydana girmek, elin eline urmak, tuş olmak vb. Bununla birlikte, T7391 numaralı metinde "güleş" olarak yazılan sözcük; Y-550 numaralı metinde "güreş" olarak yazılmıştır.

III. Güreş Tekniği ve Kullanılan Tabirler

Güreş (kuraş, küreş, guleş, güleş); güç, kuvvet, dayanıklılık, sürat ve çeviklik kazanmış iki kişinin, belli ahlâkî ve teknik kurallar çerçevesinde tutarak ve sarılarak, akıl oyunları ile birbirini alt etme sanatıdır. Güreş, geleneksel sporlar arasında yer alır ve genellikle; karakucak (kuşak güreşi, şalvar güreşi), aba güreşi ve yağlı güreş olmak üzere üç kategoriye ayrılır. Bu spor dalı, M.Ö. 2600 yılında Sümerler zamanından başlayarak günümüze kadar gelen ve doğayla iç içe yaşayan insanın zinde kalma mücadelesi ile savaşlarda ayakta kalabilme ve idman yapma işlevlerini taşıyan önemli bir spordur (Öztek 2011: 72-73).

Çalışmada ele alınan mensur metinde, dönemin dil özellikleriyle bağlantılı olarak "güleş" sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. Anlatıdan hareketle, Hz. Muhammed ile Ebû Cehil'in yaptıkları güreş çeşidinin,

karakucak güreşi içinde yer alan kuşak güreşi olma ihtimali kuvvetlidir. Özellikle Türk, Moğol ve Japon milletlerinin tarihinde görülen kuşak güreşi; bele sarılan iki metre uzunluğundaki özel dokuma kuşaklardan tutarak rakibin iki omzunun yere değmesi halinde galip gelmeyi sağlayan bir spordur (Öztek 2011: 48-50). Bu spor eskiden sporcular tarafından, altta bez pantolon ve kuşak, üst bazen gömlekli bazen de çıplak olarak yapılırken; günümüzde, Kuşak Güreşi Müsabaka ve Hakem Talimatnamesi'ne göre, gömlek, pantolon ve kuşak ile yapılmaktadır (URL).

Yazanı ve yazılış tarihi bilinmeyen metinde, varak numarası 7^a 'dan itibaren güreşten bahsedilmekte ve özellikle kuşak güreşi anlatılmaktadır: Beline altın bir kuşak takan Ebû Cehil'in, Kara Pehlivanla güreşmek üzere meydana girip nara attıktan sonra, rakibiyle el ele tutuşup güreş pozisyonu aldıkları ve Ebû Cehil'in kuşağına yapıştığı Kara Pehlivanı kaldırıp yere vurduğu anlatılır (T7391: 7^b - 8^a). Kara Pehlivan, pazıları güçlü ve Ebû Cehil'den daha iri bir pehlivan olsa da güreşte önemli olan sadece iri-yarı olmak değil, acı kuvvete sahip olmaktır. İkinci kez, Hz. Muhammed ile Ebû Cehil arasında yapılan güreşte, iki güreşçinin de üzerlerindeki giyimlerini çıkartarak güreş kıyafetlerini giydikleri ve birbirlerini kuşaklarından çektikleri anlatılır. Ebû Cehil, Hz. Muhammed'i kuşağından çekip yere vurmaya istese de yerinden kımlıdatamaz. Hz. Muhammed bu hamleye karşılık Ebû Cehil'i tuttuğu gibi havaya kaldırır ve parmakları üstünde çevirir. İkinci kaldırışında havaya atar ve Ebû Cehil ancak bir saat sonra yeryüzüne geri düşer. Yere düşmekte olan Ebû Cehil'i eliyle tutan Hz. Muhammed, onu yere bırakır. Böylelikle güreşi, Allah'ın inayet ve yardımlarıyla Hz. Muhammed kazanır (T7391: 11^b - 15^a).

Kuşak güreşi, yalnız ayakta oyun yaparak ve rakibi doğrudan doğruya sırt üstü yere getirmek şartıyla yenmenin gerçekleştiği bir güreş çeşitidir ve bu güreşte yer güreşi yapılmaz. Güreş yere indiği zaman durdurularak güreşçiler ayağa kaldırılırlar. Bu birbirinden ayrı güreş şekillerinin kendilerine özgü oyunları vardır. Özellikle bele kuşak bağlanarak yapılan güreş oyunları yalnız ayakta iken yapıldığı için güreşçide el, kol ve bacakların çok güçlü olması gerekmektedir (Kahraman 1989: C. I, 12). Bununla ilişkili olarak yazma metinde anlatılan güreş, ayakta yapılan kuşak güreşidir. Ebû Cehil'in, Hz. Muhammed'i yerinden oynatamayışı, Hz. Muhammed'in yere demir gibi sağlam ayaklarıyla basışı ve yıkılmayıışı; onun bu güreş çeşidini iyi bilen, güçlü bir pehlivan olduğunu göstermektedir.

Her iki güreşin sonu için birtakım ödüller vadedilmiştir. Maddî ödüllerin yanında, manevî ödüller de bulunmaktadır: örneğin; kazanan güreşçinin erlik ile namı yayılırken; kaybedenin ise kötü namı yayılacak, toplumda utanç içinde dolaşacaktır. Metinde Ebû Cehil, babasına Hz. Muhammed ile güreşceğini söyleyince; babası Hamilşâm sinirlenmiş ve güreşmenin ciddi bir iş olduğunu, sonunda düşmanlık ve hatta savaş

olabileceğini söylemiştir. Güreş tutmak, halk arasında sosyal statüyü belirleyeceğinden son derece önemli görülmektedir.

Güreş sporu; seyirci, güreşçiler, hakemler ve davul-zurna eşliğinde yapılan, izleyenlere keyif veren, eğlenceli ve zor bir spordur. Yazma metinde güreş sözcüğü yerine; güleş, zor günü, basmak ve yıkışma sözcükleri kullanılmıştır. Metinde, güreş tabirleri ve güreşle ilgili deyimler de kullanılmıştır: güleş tutmak-tutuşmak, yere urmak, elin eline vermek, eli üstün olıserdir, (yüz) pehlüvan basmak, nağra urmak, tonlarını çıkarmak, kuşağına yapışmak, boynunu tutmak, kuvvet eylemek, yerinden depretmek vb.

Yazar, güreşle ilgili sözcük, tamlama ve benzetme unsurlarının yanında; gücü, kuvveti, erliği anlatmak üzere atasözü ve atasözü mahiyetinde veciz sözleri de kullanmıştır: her pazuları bir adam denlü (pehlüvan), erligile ad çıkar.

Metin, ölçü birimlerini kullanması bakımından da değerli bilgiler sunmaktadır: Dört yüz batman (taş), iki buçuk dirhem (taş) vb. gibi standart ölçü birimlerinin yanı sıra; yanında bir kuş idi (bir kuş gibi kalmak), pazuları bir adam denlü idi, gügercin yumurtası gibi idi, dört Ebû Cehil getirdiği taş kadar var idi vb. gibi halk arasında herhangi bir şeyin göz kararı ile ölçülendirilmesini sağlayan unsurlar da kullanılmıştır. Bu unsurlar, aynı zamanda dönemin dili ve sosyal hayatı ile ilgili canlı malzemeyi de ihtiva etmektedir.

Sonuç

Çalışmada konu edilen mensur yazmanın yazılış tarihi ve yazarı bilinmemesine rağmen; Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini taşıdığı ve klasik imlâdan farklı olarak, fonetik imlâ ile yazıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, mensur yazmanın; kâğıdı, harekeli nesih yazı tarzı, dil ve üslup özellikleri onun, XV. yüzyıla ait bir metin örneği olduğunu düşündürmektedir.

Metinde, Hz. Muhammed'in çocukluk-gençlik yıllarına ait bir konu, dinî-destânî bir üslupla ele alınmış ve anlatılmak üzere kaleme alınmıştır. İşlenen konu ve ele alınış tarzı itibarıyla metin, İslam tesiriyle oluşturulan menkıbevî eserlerdendir. Metnin konusu dinî olmakla birlikte, Hz. Muhammed'in kırk yoldaşının oluşu, olağanüstü fiziki gücü, kendinden emin duruşu, ileri görüşlülüğü gibi özellikleri Hz. Muhammed'i, âdeta bir destan kahramanı gibi göstermiştir. Metin böylece dinî-destânî bir havaya büründürülmüştür.

Çalışmada ele alınan yazma ile Mustafa Faiz bin el-Hac tarafından istinsah edilen eser arasında; aynı başlığı taşımaları, içeriklerinin çoğunlukla aynı olması sebeplerinden dolayı büyük benzerlikler bulunmaktadır. Y-550 numarada kayıtlı mensur eserin, diğer siyer

kitaplarından ve özellikle de çalışmada ele alınan mensur yazma eserden faydalandığı anlaşılmaktadır.

Yazarı ve yazılış tarihi bilinmeyen eser ise, bilinen ilk Türkçe siyer kitaplarından olan Erzurumlu Kadı Darîr ile Münirî'nin Siyer-i Nebi'lerinden konunun ele alınışı bakımından faydalanmış, ancak yer yer kendi duygu ve düşüncelerini metne katarak konuşma esnasında yazıya geçirildiği düşüncesini uyandırmıştır. Böylelikle yazar, klasik üsluptan uzaklaşarak tahkiye etme üslubunu benimsemiş ve anlatıda heyecanı diri tutmayı başarmıştır. Metnin besmeleden sonra, "rivayet olunur ki..." kalıp cümleleriyle başlaması ve halk tipi mesnevilerde kullanılan bitiriş cümlesiyle, "amel kıl yazıla nürdan berât, okuyanı dinleyeni yazanı, sen esirge luñfiñ-ıla yâ ğani" kalıbıyla bitmesi hikâye üslubunu desteklemektedir. Sözlü kültürden derlenmiş izlenimini veren mensur metin, yazılı kültür ürünü olan halk tipi mesnevilerde gelenek halini alan, alışılmış bir bitişle sonlandırılmış. Sözlü anlatım üslubunun hâkim olduğu eserde anlatıcıya çoğunlukla sâdik kalınmıştır.

Mensur yazmanın dil ve anlatımı, oldukça sade ve anlaşılır bir Türkçedir. Buradan dil ve anlatımın, hemen kavranabilir ve sözü anlaşılabilir kılma ihtiyacıyla metnin toplumsal işlevini desteklediği düşünülebilir.

Geleneksel spor dallarından birisi olan güreş; Türk sosyo-kültürel hayatı açısından önemlidir. Bu bağlamda dinî bir konu, Türkler arasında çok sevilen ve kahramanca dövüşün bir göstergesi olan güreş ile bağdaştırılmıştır. Böylece Hz. Muhammed her açıdan örnek bir lider, kahraman olarak gösterilmiştir.

Her iki mensur metin olayların akışı bakımından ele alınıp karşılaştırıldığında; T7391 numaralı yazmada yazanın üslup ve anlayışına bağlı olarak geliştiği, her iki eserin bitiriş bakımından birbirinden farklı noktaları öne çıkartmak suretiyle tamamlandığı görülür. Mustafa Faiz bin el-Hac, metnin sonunda din değiştirme motifiyle bitirerek İslam'ı ön plana çıkartırken, yazanı ve yazılış tarihi bilinmeyen diğer yazmada Allah'ın yaratıcı kudreti övülmektedir. Buradan her iki eseri oluşturan yazarın, ayrı ayrı anlatılarının sonunu değiştirdiği ve farklı bir hisse çıkarttığı anlaşılmaktadır.

Türk-İslam kültüründe dinî-tasavvüfî metinler ve güreş tarihi açısından önemli olan bu çalışma, filoloji araştırmaları bakımından da kaynak niteliğindedir.

KAYNAKÇA

T7391: Haza Risâle-i Peygamber Aleyhisselam Ebû Cehil İle Güleş Tutdukları Beyânında Olıcdır; m.y., t.y., İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Yazma Eserler Birimi, Demirbaş nu. NEKTY07391, Yer nu. 297.97, vr. 1^b-15^b.

- Y-550: Mustafa Faiz Bin El-Hac; “*Muhammed Muştafa şallallahü Te’âli ‘aleyhi ve-sellem hazretleri Ebü Cehl-i La’in ile Güreş Tutup ve Ebü Cehl-i La’in Münhezim Olduğudur*”, istinsah tarihi: H. 1190/1776-7, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, Yer nu. Y-550, vr. 1^b -11^a
- ÇELEBİOĞLU, Âmil (1999). *Türk Edebiyatı’nda Mesnevî (XV. yy.’a kadar)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- KARA DÜZGÜN, Ülkü (2014). *Türk Destan Kahramanı ve Başkurt Destanlarının Tipolojisi*. Konya: Kömen Yayınları.
- ERKAN, Mustafa (1986), *Siretü’n-Nebi (Tercümetü’z-Zarîr) İnceleme-Metin*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Dili Doktora Tezi, C:1.
- GÜRBÜZ, Mehmet ve Durmuş, Tuba (2017). “Nazımdan Nesre Anlatımın Dönüşümü: Dâsitân-ı Ferruh u Hümâ Örneği”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 19, ss. 147-168.
- KAHRAMAN, Âtîf (1989). *Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi*. C.1, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖZTEK, İbrahim (2011). *Bilimsel Kuraş*. Antakya: Antakya Belediyesi Kültür Yayınları.
- UZUN, Mustafa (2009). “Türkçe Siyer Kitapları” maddesi. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ss. 324-326.
- URL:https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/792612007%20gele%20neksel_kusak_guresi_talimati_.pdf

METİN

HAZA RİSÂLE-İ PEYGAMBER ‘ALEYHİ’S-SELÂM EBÜ CEHİL İLE GÜLEŞ TUTDIKLARI BEYÂNINDA OLICIDIR TEMMET⁵

1^b Bismillahi’r-raḥmeni’r-raḥîm rivâyet olunur ki; ol gice Ḥazret-i risâlet-penâh Muhammedü’l-Muştafa Şallallahü Te’âla ‘Aleyhi ve-sellem Ḥazretleri sa’âdetle vücûda geldikde kırk ‘avrat Mekke’de ol gicede oğlân doğurdılar. Ḥakk Te’âla’nıñ kudretiyle Ḥazret-i Fahr-ı ‘Âlem dünyâya geldiği gibi ‘Abdu’lmuṭṭalib ayıtdı; oğlanlarıma bir ‘avrat bulun kim bu oğlanı emzüre didi. Vardılar bir ‘avrat getürdiler. Adı Ḥalîme idi. ‘Abdu’lmuṭṭalib ol ‘avratı ilerü çağırdı ayıtdı; bu oğlânı ey ḥâtûn, saña emânetullâh olsun ki her ne ki bu oğlânı görürsen zinhâr kimseye dimiyessin, deyüp tenbîh ü te’kîd eyledi. Şöyle kim Ḥalîme, Resûl Ḥazretini alup dâyelik eyleyüp besledi. Rivâyet iderler kim, çünki Resûlullah Şallallahü ‘Aleyhi ve-sellem anası batnında doğdukda hemân 2^a derḥâl; ümmetî ümmetî, didi. Şöyle kim anası Âmine ḥâtûn işidirdi. İmdi ey mü’mînler, ey müslimânlar! Ol sultân şunuñ gibi yerde sizleri anardı, siz ol sultân-ı şerîfi işitdükde niçün şalavât-i şerîfe getirüp müdâvâmet itmezsiniz. Allah’dan revâmıdır. Ve daḥı Resûlullah toğduğı gün ‘âlem-i melekûta gülgüleler düşdi kim, o nebîyü’l-Hâşimî â’nî Muhammedü’l-Muştafa Şallahü ‘Aleyhi ve-sellem anasından pāk-ı muṭahhar toğdı. Vü secdeye varup faşîh lisân-ıla *Lâ ilahe illallah* didi. Ve daḥı kudretten sünnetli idi. Ve mübârek

⁵ *Haza Risâle-i Peygamber Aleyhisselam Ebü Cehl İle Güleş Tutdıkları Beyânında Olıcıdır*; m.y., t.y., İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Yazma Eserler Birimi, Demirbaş nu. NEKTY07391, Yer nu. 297.97, vr. 1^b - 15^b.

göbeği kesilmiş toğdı. Ve ferîşteler gelürler fevc fevc selâm virirdi. Ve eydürlerdi ki; *es-selâmü 'aleyke yâ Nebîyullâh*, dirlerdi. Ve toğduğı gün yeryüzi cümle âgâh olup ağaçlar şüküfelendi. Ve kurumuş bînarlar şülandı. Ve hastalar şifâ buldı. Ve yüklü 'avratlar toğurdu. Ve üç biñ kilisenüñ kubbesi çadlayup yıkıldı. Kısra'nuñ sarâyınuñ küngürü yarıldı. Ve İblis 'Aleyhi'l-la'ne göklere çıkamaz oldu. Elhamdülillahi Te'âla 'âlemden küfür ü zulmât gidüp 'âlem-i dünyâ nür-ile töldi. 2^b Ve İblis-i pîr-telbîs 'Aleyhi'l-la'ne guşşalu oldu. Çağırdı ve feryâd eyledi. Maşrıktan mağribe varınca devler şeytânlar cem' olup ayıtdılar, şeytâna nolduñ didiler. Ol dağı ayıtdı; ne olam o kişi kim halk oldu. Ben andan ötürü la'net olundum. Ve ol kişi kim toğdı 'âlemler anıñ hürmetine yaradıldı. Andan girü devlere göklere çıkmağa yol kalmadı, didi. *Yu'izzü'l-edyân ve tekessürü'l-evtân ü yuvehîdû'r-rahman ü yaşridü's-şeytân* ya'ni; bânın kalıcıdır düşmân helâk idicidir ve putları şaymayıcıdır ve Rahmân'ı birleyicidir ve şeytânı sürecekdir. Ve dükeli canâvârlar ve kuşlar birbirine müzde eylediler kim; 'âlemlere rahmet toğdı deyü ot nebâtât birbirlerine beşâret kıldılar ki Muhammed 'Aleyhi's-selâm toğdı deyü. O dağı rivâyetdür ki, Muhammed 'Aleyhi's-selâm rabî'ü'l-evvel ayınuñ on ikinci gicesi toğdı. Bir kavilde ayıtdılar, Ramazân ayınuñ on sekizinde toğdı ve yetim kaldı. İki yaşında iken anası öldi. Andan ötürü Resül Hazireti ayıtdı; *akri mevâ'ü'l-garbî ve'l-yetâmî fânî küntü mine's-sağîri yetîmen 3^a ve mine'l-kebiri garîben*. İmdi garîberliñ ve yetimleriñ başı, Hazret-i risâlet-penâhdır ve her kim garîberli ve yetimleri hoşca tutsa Muhammed 'Aleyhi's-selâm'ı hoşnüd itmiş olur. Ve dağı Nüşîrevân-ı 'âdil zamânda toğdı. Resül anı fahre getürdi *veledtü fi zamânü'l-melikü'l-âdil*, didi. Çünkü Resülullah altı yaşına girdi. 'Abdü'lmuţtalib hasta oldu. Dükeli oğlanların cem' eyledi ayıtdı; ey oğullarım hiç bir kimse bu ölümden halâş olmağa çäre bulmadı. İmdi ben dağı giderim hic ve guşşadan Muhammed'den gayrı hemân dilerim kim bir beğzânî kabül ide ki andan soñra gönlüm teselli ola, didi. Hemân Hazret-i Hamza Rağıyallahü 'Anhü tırdı ayıtdı; ey ata, ben kabül itdim, Muhammed benimle olsun, didi. 'Abdü'lmuţtalib ayıtdı; ey oğlum, sen bir avı severkişisin anıñ kulluğın idemezsin, didikde hemân 'Abbâs tıru geldi. Ayıtdı; ey ata, ben Muhammed'i kabül itdim, didi. 'Abdü'lmuţtalib ayıtdı; ey oğul, 3^b siz bir bâzîrgân kişisin bir yerde durmazsın, anı beslimezsın, didi. Ve fi'l-cümle Muhammed Muştafa 'Aleyhi's-selâm Hazretlerinin 'ammuları şöyle tırdılar, Muhammed'i didiler ataları kabül itmedi. Ebü Tâlib tırdı ayıtdı; ata, benim cânım Muhammed'e fedâ olsun, anı baña ışmarladı. 'Abdü'lmuţtalib anıñ sözin kabül itdi. Muhammed'iñ elin eline virdi, andan soñra zârı zârı ağladı. Andan vefât itdi. Pes Ebü Tâlib anı besledi, on dört yaşına girdi. Peyğamberlik nûrı alında peydâ oldu. Ve her kânde kim varsa ol kırk oğlân kim toğmuş idi. Muhammed 'Aleyhi's-selâm'ıñ ardınca yürürlerdi, ne buyurlarsa tıtarlardı. Ve Cebel-i Ebü Kubeys'e çıkdılar. Bir gün oğlanlar ayıtdı; yâ Muhammed, biz seni severiz, sen kânde varırsan bizler dağı seniñle bile varırız. Sen şâhib-i devlet ve sa'âdet şeksiz bizim beğimiz ol, biz seniñ t̄ayeleriñ olalım, didiler. Zirâ dostlukları Muhammed ile ezeli idi. Tekellüf ile değıller idi. Pes hemân anda bî'at eylediler ve yeminler itdiler. Hemân Resülullah 'Aleyhi's-selâm 4^a anlarıñ beğı oldu. Pes bir gün Mekke yazusına çıkdılar, kırk yârenleri bile idi. Ve Ebü Cehil dört yüz oğlân ile yâzûda yürürdi. Ve Ebü Cehil pâdişâh oğlu idi. Hâşâ Mekke'niñ beğı idi. Ol yerde yüz kabîle 'Arab anıñ fermânında idi. Pes Ebü Cehil yaramazıñ Muhammed'e geldi

ve ayıtdı ki; gercekdir derler ki yetimler edepsüz olur, deyüp görüñ Ebü Tâlib'in yetimini ki kendüden neler eyler. Varuñ anı tamam döğüñ ve döge döge düşürüñ ayrık itmesün, didi. Bu kere ol dört yüz oğlân andan yaña geldiler. Ve andan Resülullah hemân girü döndi hamle kıldı biri biriniñ üzerine yıkdı ve başların dañı yardı ve zañımlu kıldı. Tañrı fermâniyle Ol dört yüz oğlân şındılar. Ebü Cehil gördü ki Muhammed 'Aleyhi's-selâm erdir, şahıbzdır dañı beter kalbinde 'adâvet ziyâde oldı. Ve düşmânlığın arturdu. Ve döndi kaçdı. Ol mel'un on altı yaşında idi. Ve on er kadar kuvveti var idi. Ve 'Arab'da andan kuvvetlü kişi yoğ-idi. Ve bizim sulţanımız Hazret-i Fahr-ı 'Âlem Muhammedü'l-Muştafa 4^b Şallahü 'Aleyhi ve-sellem on dört yaşında idi. Pes Ebü Cehil kaşâfetinden ötüri şabr u qararı kalmadı. Muhammed'in üzerine 'adâveti bir iken biñ oldı. Pes bir gün Habıbullahuñ yâranları Muhammed'e ayıtdılar; yâ Muhammed, karnımız acıkdı, dediler. Resülullah 'Aleyhi's-selâm 'Âtike hâtün evine vardı, ayıtdı; yâ 'Âtike, hic ta'amıñ varmı ki yâranlara virelim yiyeler, didi. 'Âtike hâtün Resülullahı kocdı; ey gözümñürü, ta'am hâzır yokdur, didi. Resülullah Haziretleri atasın ü anasın añup ağladı. Resülullah 'Aleyhi's-selâm nâ-ümid olup taşra çıkdı. Havlı içinde bir kuru ağaç var-idi. Hazret-i risâlet-penâh aña bir kerre nazar kıldı. Hemân ol ağaç yeşârup ve hurma virdi. Hağ Te'âla Hazretiniñ kudretiyle Peyğamber 'Aleyhi's-selâm ol ağacıñ hurmâsını düşürdi, bir şahana koydı. Ağacıñ girü yaprağı kurıdı. 'Âtike anı gördi korkdı. 'Aklı gitdi ayıtdı; ciger-güşem, bu işi kimseye dime, didi. 'Aleyhi's-selâm çıkdı. Gelüp ol hurmâ'ı yârenlerine getürdi. Anlar dañı yediler. Tañrı Te'âla 5^a ol oğlânlara imân rûzı kıldı ayıtdılar; yâ Muhammed, bugün göresin kim Hâşim'in oğluna kafâdarlarına ne kıluruz u cenkler eyleyevüz seniñ dostluğuna, didiler. Çün ol gün Ebü Cehil oğlanlarıyla pusuya girüp tururlardı ve anı beklerlerdi. Tâ kim Muhammed'in servi kâmetine kaşd ideler. Peyğamber 'Aleyhi's-selâm ol kırk oğlanlarıyla geldi, geçdi. Ebü Cehil busiyi için ol dört yüz oğlân ile Peyğambere hamle kıldılar. Ve ol kırk oğlanlar ile uğraşdılar. Bunlarıñ hamlesiniñ başların yarup zañımlu kıldılar. Döndi ağlayarak evlerine geldi. Anda bir re'is var-ıdı. Şahra Harb adlu, gördi Ebü Cehil ağlayu ağlayu gelür. Hemân anası ayıtdı; yâ Ebu'l-Hükem, noldın ağlarsın, didi. Hiç şorma hâlimi ki Ebü Tâlib'in yetimi ucundan ağlarım. Elinden dâd-ı feryâd didi ol pehlüvân. Ayıtdı; utanmazmısız ki bir yetim ucundan ağlarsın, saña bir nesne öğredeyiz 5^b gör Ebü Tâlib'in yetimi ayrık saña karşı turabilür mi, didi. Ebü Cehil ayıtdı; nedir ol, didi. Ayıtdı ki; kullarıña emr eyle meydânu süpürsünler, bir ulu taş getürsünler anda koysunlar. Sen ol taşı elinde getir, çevir anuñla oyna. Ve lu'ub ile Ebü Tâlib'in yetimi anı gördükde senden heybet alur. Elbetde ol dañı taşı getürmek isteye getüremeye, ol zamân hecıl olur, girü dönüp kaçır. Andan soñra ayrık seniñ karşıña tûrmaya, didi. Çünki Ebü Cehil buyurdu, bir taş getürdiler. Ol didüğü yere kodılar. Ol taş dört yüz batmân idi. Ebü Cehil hemân tonların çıkardı beline sarmağladı. Ol taşı getürdi. Ve gine yerine koydı. Bir miğdâr Peyğamber 'Aleyhi's-selâm Hazretleriniñ karşusunda kâannehu pehlüvânlık şatdı el vurup. Hemân Resülullah dañı ol kırk oğlanlar ile karşudan gelürdi. Öñünce ve ardınca yârenleri dañı bile gelür idi. Ol mübârek yüzünden nür ayıñ on dördi gibi bâlğ ururdu. *Allahümme Şalli 'ali Muhammedin ve 'ali alihi ve şahibihi ecma'in* Hazret-i Muhammed ol 6^a araya gelüp sa'âdetle uğradılar. Resülullah Hazreti diledi kim gice gide hâñır-ı şeriflerine huñur itdi kim eger şimdi geçüp

gidersem eyide kim Muḥammed benden korkdı deye hemān ŧecā'at deryāsı cūŧ idüp geldi, ol arada tırdı. Ebū Cehil, Resūlullahı gördi. Gel didāri Ebū Tālib'in yetimi seniñ nemikdāriñ ola ki kendüñi baña beraber tıtarısın. Eger hızıñ var-ise gel işbu tāŧı getir, didi. Hemān Resūlullah Ḥazreti ol aradan alup Ebū Kubeys tāğından tarafa dođrı ol kırk ođlan ile gıtdiler. Hemān Ebū Cehil yārenleri sevindiler ve bir kerre çağrıŧdılar. Ayıtdılar; Ebū Tālib'in yetimi kaçıdı gitdi. Ol kırk ođlan ne kim Resūlullah'ın yārenleri idi. Emridince yüridiler ve ol maḥalde bu kırk ođlanlar ğayğu ve ğuŧŧalandılar. Bir zamandan ŧoñra Resūlullah'ı gördiler. Tāğdan server gibi salnup indi. Ve bir tāŧ getürdi omızı üstünde. Dört Ebū Cehil getürdiği tāŧ kadar var-idi. Getürüp meydāna bıraktı. Resūl Ḥazreti ol Ebū Cehil'in getürdiği 6^b tāŧı mübārek eline bir alma gibi alup öyle havāya atdı kim görünmez oldu. Andan ol tāŧ indi yarusı yere batdı. Hemān Ebū Cehil'in ḥalkı ḥayrān kaldılar. Döndi Resūlullah 'Aleyhi's-selām ayıtdı; yā Ebu'l-Ḥükem, ben seniñ tāŧıñı getürdüm. Sen daḥı benim tāŧımı getir, dedi. Ebū Cehil ilerü geldi kim ol tāŧı getüre, bir tarafa ata. Hemān Ḥaḳ Te'āla'dan ol tāŧa nidā geldi kim; yā hacere, ağır ol cebel-i Kāf gibi, tā ki ḥabībim Muḥammed'in ululuğı biline ve daḥı bileler kim ben 'aziz kıldığım kimseyi ḥor dutmayalar, dedi. Ve Ebū Cehil baŧladı ol tāŧa tız itmeğe, ne kadar kim kuvveti var-ise aŧlā yerinden kımıldadamadı 'aciz kaldı. Ḥicābından ve eleminden yüzi kıbkırmızı oldu. Resūlullah Ḥaziratu ayıtdı; yā Ebu'l-Ḥükem, bu tāŧı götüremediñ, dedi. Ebū Cehil cevāp virmedi. Resūl Ḥazireti tebessüm idüp girü dön, didi. Ol kırk ođlanlar çağrıŧdılar; Muḥammed 'Aleyhi's-selām manŧūr, Ebū Cehil maḥūr olsun, deyi. Hemān Ebū Cehil me'yūs olup ağlayarak beñzi 7^a ŧarı olup evlerine geldi. Ol re'is yine anı melül görüp ayıtdı; yine noldıñ, didi. Ebū Cehil dedi ki; Ebū Tālib'in yetimi ucundan 'aciz oldum. Getürdiği tāŧı getüremedim, dedi. Ol re'is dedi kim; utanmazsın kim ağlarsın. Bu 'Arab vilāyetinde kutlu kimse olmaya. Saña bir nesne deyeyin, var atāña ayıt saña destūr vire anuñ-ıla ğüleŧ tutasın. Andan götüre yere vurğıl ki siñünleri kırılıñ belāsından kurtul, dedi. Ebū Cehil bu sözi işidicek ŧād oldu. Atāsına vardı. Eydür; baña destūr vir ey atā, Ebū Tālib'in yetimi ile ğüleŧeyim, dedi. Hamilŧām ḥıŧma geldi, kaktı eydür; ey ođlum, bu ğüleŧ tutmak ta'aŧıblı işdir. Ortađa dūŧmānlık ḥāŧılı olur iki cānibden. Eger sen anı yere bırağursañ bir zaḥmaranın elinden cānu kande kurtaravüz. Ve eger ol seni yere urursa 'azim bize 'ardır, nāmımız bed-nām olur, 7^b dedi. Ebū Cehil ol dem ağladı, dedi ki; ey atā, beni Ebū Tālib'in yetimine beraber mi tıtarısın, dedi. Öyle deyicek Hüŧŧām yerinden tıra geldi, ayıtdı. Mekke kavmi cem' oldılar. Nağaralar çağırdılar, ŧādılıklar eylediler. 'Arab kabilelerine ḥaberi i'lām kıldılar. Ebu'l-Ḥükem Muḥammed ile ğüleŧ tıtsa gerek, dediler. İşidenleriñ cevābı bu oldu kim; Muḥammed kande Ebū Cehil kande, Muḥammed Ebū Cehil'e muḳābele olabilür mi, dediler. 'Arab begleri kürsiler üzere oturdılar. Hüŧŧām, Mekke'niñ re'isleri ile ibriŧim kalıçe üzerine oturdılar. Ebū Cehil donların çıkardılar. Bir adımdan mīzar tutdı, beline bir altın kuŧak kuŧandı. Ve meydāna girdi, elin eline verdi. Ebū Cehil karındaŧına ayıtdı; gel, ğüleŧ turalım, dedi. Karındaŧı dođrı ilerü vardı. Ebū Cehil anıñ kuŧağından yapıŧdı, yerinden getürdi baŧı üstüne aldı çevirdi girü yere bıraktı. Andan bir kara pehlüvān var-idi. Velid bin Muğayire'niñ kulu idi. Ve her pāzuları bir adam deñlü idi. Yüz pehlüvān basmış idi. Ebū Cehil aña ayıtdı; 8ª tıt ğüleŧ turalım, dedi. Ol kara kul ayıtdı; seniñle ğüleŧ tutmazım, zırā ben bir kulum sen bir begsın, dedi. Saña tamam

‘ardır, baña sen muķabil olamazsın, dedi. Ebū Cehil ayıtdı; tez tut gel ki bugün zor gündür, aşıl neseb günü değildir. Eger sen beni yere vurursañ hoş kurtulursuñ. Eger ben seni yere urursam işbu altun kuşağı saña viririm, dedi. Hemān ol kara kul yerinden turdı, geldi. Tonların çıkardı. Ebū Cehil beraber turdı. Ebū Cehil ol kara kulıñ yanında bir kuş degil idi. Çünkü Ebū Cehil bir kez nağra vurdı. Bir eliyle kara kulu kemerinden tutup götürüp başı üzerinde çevirdi. Hemān Hüşşām on biñ eriyle nağralar urdılar ve taĭaklar ile tolu altunlar Ebū Cehil’in ayağına dökdiler ve nişā kıldılar. Hüşşām şād oldu ve çağırđı; ey ‘Arab uluları, baña siz ne dirsiz hiç kimse bu kara kulu yere bırağabilirdimi bu kadar zamandır, dedi. Cümlesi ayıtdılar; ey ĩudāvendi, imdi böyle bil ki Ebū Tālib’in yetimi neden ĩatıra gelür ki seniñ oğluña muķabil ola ve anıñ ne anası var ve ne atası vardır. 8^b Ebū’l-Hükem anı ya’ni Muĥammed’i iki barmağı üzere alup yere urur hele görseñ, dediler. Ve ĩürdü ĩamur ider, deyüp ve amur-ı laf-ı güzaf ĩürmānlarını şavurdılar. Hüşşām eydür; ey oğlum, ne dersin tez tut bu yetimiñ işini bitür, dedi. Ebū Cehil hemān ilerü yürüdi. Muĥammed katına geldi ayıtdı; yā Ebū Tālib’in yetimi, bu ol gündür ki ayıtdı gönlümde ne kadar dert var-ısa senden çıkaram ve ne kadar füzullik ve tekebbürlik başında vardır senden öcümü alam tur imdi tutuşalım, dedi. Resūlullah ‘Aleyhi’s-selām ĩaziretleri hemān turdı. Ayıtdı; ben bugün seniñle tutuşmazım. Eger seni yeñersem soñra ‘özür idüp dersin ki, ben yorğun idim beni zebün iken yeñdiñ, deyüp bahāne idersin. İnşā’allahü’r-raĥman yarın güleşelim hiç bahāneñ ve ĩüccteiñ olmaya, dedi. Ol dem dükeli ‘Arab begleri anda otururlardı. Cümle ‘acebe kaldılar ve birbirine dediler ki; bu cevāb şabi cevābı degildir ol cevāb ulular cevabıdır, deyüp cümle Mekke ĩavmi ĩayrān kaldılar. O gice meş‘aleler yakdılar ve anda yatdılar. 9ª Bir nicesi eydüdü kim, Muĥammed’in bir devleti vardır ki Ebū Cehil’in üzerine eli üstün olsardır. Ebū Cehil’i esir kılıdır, dediler. Çünkü şabāh oldu, ĩalkı dükeli taşra geldiler. Resūlullah ‘Aleyhi’s-selām varup sa‘ādet-i ĩānelerine girüp oturdu. Ve ağladı. Ve eydüdü kim; eger benim atam ve anam olsa idi, anıñ tonı gibi baña ton iderdi, deyüp ağlardı. Hemān Ebū Tālib anı işitdi ayıtdı; ey ĩigergüşem, benim yüregimi yakdın. Ben bulsam saña cānımı fedā iderdim. Ve ol ayıtdı; saña anıñ gibi ton iderdim, deyüp taĥsir ü ‘özürler iderken nāğāh ĩadicetü’l-Kübrā’nuñ kulu kapudan içerüye girdi. Hemān bir bokça ton getirüp Ebū Tālib’in önünde koydu. Ayıtdı; Mekke ĩātunu ĩadice gönderdi, Muĥammed’e geydürsün, dedi. Ebū Tālib ol tonları çıkardı, gördi müteĥayyer kaldı kim incili ton Mekke ĩavmi hic görmemişdir. Anı hemān ĩazret-i Muĥammed’e geydüdü. Bir mertebe vücūd-ı pākine rast geldi kim olamaz. Ve muraşşı‘ ĩamā’ller takındı. Cevāhirlere ile bizenmiş her bir dāne incüler gügercin yumurtası gibi idi. Ol dem 9^b Muĥammed ‘Aleyhi’s-selām ĩaziretleri’niñ vücūd-ı pākini ĩadice’niñ gönderdüğü tonlar ile bizendirdiler. Zāhiri bir peri nūr ve bātin ĩaĥķ Te‘āla’nuñ ĩikmet nūrıyla münevver bu iki aĥsın Muĥammed nūr-ı ĩidāyet ve Fahr-ı ‘Ālem cemal-i bā-kemāl heman şemis gibi barķ-ı şu’le ururdu. ĩurbān olayım cemal-i bā-kemālne *Allahümme Şalli ‘ali Muĥammedün ve ‘alī al-i Muĥammedün ve şaĥbihi ve-sellim da’imān keşirān keşirān*. Ve andan soñra ol iki cihāniñ güneşi Muĥammedü’l-Muşafa Şallallahü ‘Aleyhi ve-sellem ĩaziretleri şecā’atle ol tarafa revān oldu. Ve cemi‘ ĩalk anıñ ardından baka kalup ĩayrān oldılar. ĩazret-i ĩamza Rađiyallahü ‘Anhü hemān kılıcın ‘uryān eyledi. Ve Fahr-ı ‘Ālem’in yanınca şağında ve şolında yürürlerdi. Hemān ayıñ on dördü

gibi çıkageldi hırmānı hırmānı şalınarak. Çünkü Ebū Cehil hemān Faḥr-ı ‘Ālem’i bu tarzıyla gördi ḥayrān olup kaldı. Ve bilmezdeki ḥabībū’r-Raḥman’dır. Ve maḥbūb-ı Yezdān’dır. Peyğamber olcaktır. Ve gayrı kimseler daḥı bilmezlerdi. Fā-amma iki kişi bilir: Daḥı birisi Ebū Bekirü’s-sıddīk Raḍıyallahü ‘Anhü. Daḥı birisi Ḥaziret-i ‘Ömerü’l-farūk Raḍıyallahü ‘Anhü bilürdi. 10^a Zırā kitâblarda bulmuşlar-idi. Ve biri daḥı Ḥadice’l-Kübrā bilürdi. Zırā vāk’asında görmüş-idi. Gāyet ‘ākile ḥātūn idi. Buyurdı Ḥadice ḥātūn, meydān kenārına çadırı kurdılar. Girüp oturdu. Kullarına buyurdı ṭabaqlar ile altunlar nişā için çadırın bir tarafında tutup durdular. Andan soñra Ḥadice kullarına ayıtdı kim; Ebū Cehil Muḥammed’in yeñdügini baña kim müzde iderse anın ḥürmetine āzād olsun. Ve daḥı malım ile anı bezeyim, dedi. Cünkim bir zamandan soñra ol risālet güneşi ve ol nebiler güzeli ve ol maḥbūb-ı ḥālīk-ı bī-çün ve ol cānım cānı ve ol dertlere dermān ve ol şadrīd-ı münīr ve ol Faḥr-ı ‘Ālem Ḥaziret-i Muḥammedü’l-Muştafa Şallallahü ‘Aleyhi ve-sellem Ḥaziretleri serverleri ḥurāmānı şalınup bu kadar dostı ve düşmanların göziniñ karşu ‘arz-ı kāmēt ide. Ol kavmiñ üstüne kıyāmet kopsa ve ol nūrından bir kerre ṭulū’ idüp ḳurbān olayım ol nūra İlahi, anın sa’ādetliğı ḥürmetine bizi 10^b ve cemī’ ümmeti, Muḥammed ile anın şefā’atinden maḥrūm itme amin. Yā ğıyāşü’l-müstağşın imdi ol Faḥr-ı ‘Ālem Ḥaziretleri meydāna girüp dükeli ulular ve re’isler oturmuşlar idi. Ta’accübde kaldılar ve eydürler ki; Muḥammed yegrekdür ve yüreklidir ve nurludur. Mübārek yüziniñ nūru şöyle itdi ki güneşe galebe iderdi. Çünkü yakīn geldi. Ḥadice daḥı çadırından nazar eyledi. Ol cemāli gördi ṭakāti ṭāk olup ‘aklı zā’il olup iftādesi oldu. Ve ayıtdı; yā Müyesser, var ol kaliceyi getir. Muḥammed’in ayağı altına döse kim ol hiç kimseye lāyīk degildir illā Muḥammed lāyīkdir, dedi. Hemān Müyesser daḥı vardı ol kaliceyi getürdi kim incileyin güneş toğduğı yerden ṭolunduğı yere varınca kimse görmüş degildi. Gāyet güzel ve müstaḥsīn idi. Ve ibrişimden ṭokunmuş idi. Ve kalicenin içinde ve hoş u ṭuyūr şüretleri var idi. Dürlü dürlü rekle bezenmiş idi. Ve orta yerinde bir çarḥ düzelmiş idi. Ḥatta Muḥammed’in şüreti bile naḳış olmuş idi. İki bölük saçı ile bile ve biri daḥı Ebū Cehil’in şüreti idi. 11^a Birbirine ḥamle kılmışlar idi. Ve o kim Muḥammed ‘Aleyhi’s-selām şüreti idi. Ebū Cehil kuşağına yapışmış idi. Ve bir eliyle boynuna yapışmış idi. Ve ol münakkaş kalice Rūm’da ṭokunmuş idi. Kavm-i Ḥavāriyyun düzmişler idi. ‘İsī Peyğamberin zamānında ve anın evşāfın İncil’in içinde bulmuşlar idi kim aḥir zamānda bir Peyğamber gelecekdir ve ol cemī’ Peyğamberlerin ḥātimesi olacaktır ve andan ulu Peyğamber olmaya deyü. Ve bir oğlān Mekke’de aña düşmān ola ve anuñla güleş tutacaktır. Çünkü bu aḥvālleri gelüp ol zamānın ehl-i ḥükemāası ve ‘ulemāası melik-i Rūm’a didiler. Ol daḥı buyurdı anların şüretlerin ol resme ol kalicede ṭokıldılar. Ve Ābirhā’ya virdiler kim aşḥāb kıladır. Kaçan kim ol Mekke üzerine geldi. Ābirhā’nın dört biñ çerisi vardı ki Mekke’i ḥarāp ideler Ka’be’i yakalar. Nitekim Ḥaḳḳ Subḥāne ve Te’āla sūre-i Elem Tere Keyfede ḥaber virdi. Ve Ebābīl kuşlarını Ḥaḳḳ Te’āla bunlara ḥavāle eyledi. Her birisi gelüp iki buçuk dirhem ṭaşlar ağızlarına alup geldiler. Ve ol ṭaşlarda her kāfiriñ adı yazılmış idi. Daḥı ol çeriniñ üzerine bıraktılar. Depelerine 11^b ṭokunup başlarını delüp yere geçerdi. Tā kim cümlesi helāk oldu. İmdi ol vaḳtın ol kalice varaka bin kul eline girdi. Andan daḥı Ḥadice’ye degdi tā ol güne degin ki Ebū Cehil güleş ṭutmağa muḳābil olup durdular. Resūlullah Ḥazireti, Hüşşām ol kalice üzerinde gördi. Beñzi şarardı ayıtdı; ey Mekke uluları, görüñ

Hâlid kızını ki Ebû Tâlib'in yetimi için neler kılur, dedi. Ebû Tâlib'in yetimi için ki anıñ hâli benim hâlimden artuktur. Eger mâlda ve eger kuvvetde gör hiç benim oğluma bu kulluğı itdimi. Hemân Ebû Tâlib'in yetimine ider, dedi. Vâfir tahassürler ve te'essüfler idüp ğamından ve hırsından cân vireyazdı. Hüşşâm Ebû Cehil ayıtdı; var ol yetimiñ işini bitür dağı gör aña neler iderim, dedi. Ebû Cehil ilerü tırdı tonlarını çıkarup meydâna girdi. Ayıtdı; ey Ebû Tâlib'in yetimi, dünki gün korkup kaçdıñ. Ya bugün elimden kande varırsın, dedi. Amma Hâziret-i Hamza Rağıyallahü 'Anhü, Hâziret-i risâlet 12^a nazar kılup âh idüp Muhammed'in atasını ve anasını aña ve övidi ve kocdı ve kokdı ve zârı zârı ağladı. Ayıtdı; ol cigergüşem, şakın korma ben bundayım. Eger anı yere urursañ ben sevinürin. Eger bırağamazsañ baña işâret eyle toğrı geleyin kalice ile ne Ebû Cehil ve ne Hüşşâm ve ne kafadarların koyayın, dedi. Hemân Hâziret-i Hamza Rağıyallahü 'Anhü ol risâlet bostânınıñ ve nübüvvet gülünüñ verd-i Hudâ'nıñ mübârek ellerine yapışup alup Ebû Cehil'e beraber getürdi. Dağı kendüsi Fağır-ı 'Âleme nâzır olup tırdı. Hemân ol dem gökleriñ kapuları açıldı. Ferişteler cümle nevha ve zarı kılurlar idi. Cebrâ'il 'Aleyhi's-selâm ve Mikâ'il ve İsrâfil 'Aleyhi's-selâm ve cümle kerrubiyân göklerde nazar kılmağa geldiler. Hemân Hüşşâm çağırdı. Ayıtdı; yâ Ebû Tâlib, eger seniñ yetimiñ benim oğlumu yere urursa ben ikiyüz koyun ve kırk deve boğazlarım. Seniñle kavil idelim ve eger benim oğlum seniñ yetimiñ yere urursa sen ne virirsiñ, 12^b dedi. Hemân Ebû Tâlib başını aşağı şaldı bir nesne dimesi. Hemân Hâziret-i Hamza ile gelüp ayıtdı; yâ Ebû Tâlib, ne sergerdân olursın. Eger bir nesnemiz yoğ-ısa Elhamdülillah Te'âla erlig-ile ad çıkar müyesserdir kâbildir, dedi. Hemân Hüşşâma, 'Abbâs ayıtdı; eger oğlun karındaşım Muhammed'i yere bırağırsa ben beşyüz koyun ve ikiyüz deve boğazlayayın ve cümle halâyıķı konuklayam, dedi. Çünkü Hâziret-i 'Abbâs böyle buyurdılar ilerü yürüdiler. Andan göklere ğulğule düşdi. Hemân Cabbâr-ı 'Âlem Hâzireti'nden bir nidâ geldi kim; ey benim feriştelirim, 'Abbâs'in kavline siz tânuķ olun kim benim dostum habîbim için baħiş eyle ve benim dostumuñ yüzün ak eyledi. İmdi 'izzîm Haķķıçün ben dağı farz eyledim ki kıyâmete deĝin halîfeleri anıñ hânedânından kılam, deyü buyurdu *Celle Şane ve 'Amme Nevâlühü Hâziretü*. Pes ol dem ol cânım cânı ve gönlümüñ sultânı ol dürrü-yekden maħbûbu Yezdân ve ol ĝonca'ı hândân ve haķıkat ma'deniñ gevheri ve ol habîb-i Raħmân ve raħîm 'Aleyhi's-selâm Hâziretleri 13^a mübârek başından 'imâmesi getürdi. Ferişteler zârılıklar kıldılar. Ayıtdı; ey bâr-ı Hudâ, bize destür virseñ Resül'in düşmanlarını yeriñ ka'ına çeksevüz, dediler. Bir nidâ geldi kim; yâ feriştelirim, siz yerlü yerinde tıruñ benim bildiğim sizler bilmezsiniz. Dostumu cihânda cilve kılsam gerekdür, dedi. Hemân Hâziret-i Fağır-ı 'Âlem 'Aleyhi's-selâm, Ebû Cehil yaķın vardı. Eydür ki ol cümlesin dedi. Ol dem Ebû Cehil nağra urup bir eliyle Resülullah'ın kuşağına yapışdı. Ve bir eliyle mübârek boynunu tutdı. Ol sâ'at dürrüşdiler yerinden Hâdicetü'l-Kübrâ Resülullah'ın mübârek cemâliñ görđi. Ayıtdı; ey bâr-i Hudâ, ne olaydı düşüm gerçek olaydı. Bu tarafdan heman tırup Ebâ Bekir ağladı. Ve eydürdi ki; kitablarda görđiğim gerçek çıkdı, dirlerdi. Ve ol dükeli kavmi eydürdi ki; Muhammed Ebû'l-Hakem'i yenemez dirlerdi. Hemân Haķ Te'âla'nıñ hikmetinde böyle taķdîr olunmuş idi kim Muhammed 'Aleyhi's-selâm Ebû Cehl'i yere ura idi. Ebû Cehil nağra urupdı sağından şolına ve şolından sağına zor eyleyüp kuvvet eyledi. 13^b Şöyle kim iki gözleri patlayayazdı. Fağır-ı 'Âlem ol sultân küsürü zili aşlâ yerinden

depredemedi. Haq Te'ala'nın kudretiyle pes Ebü Cehil dermânda 'âciz kaldı. Ve beñzi şarardı. Ayıtdı; yâ Muhammed, meger ayakların yere demür ile perkitdinmi ki seni depredemedim, dedi. Dağı 'âciz ve fermânda kaldı. Ammâ bilmezdi kim bir Mürsel Peyğamberiñ kırk er kadar kuvveti vardır. Zîrâ Musa Peyğamberiñ kırk 'İsî kadar kuvveti var-idi. Dağı İbrahim Peyğamberiñ kırk Musa kadar kuvveti var-idi. Ve amma Haziret-i Muhammedü'l-Muştafa Şallallahü 'Aleyhi ve-sellem Haziretleri'niñ kırk İbrahim Peyğamber kadar kuvveti var-idi. Cünki Resül Hazireti bildi kim Ebü Cehil zebün oldı. Ol mel'ün 'Aleyhi'l-la'ne'niñ elini kendi kuşağından çıkarup andan soñra hemân ol şadr-ı bedr-i münîr habîb-i Hudâ Muhammed Muştafa Şallallahü 'Aleyhi ve-sellem Haziretleri Ebü Cehil'e mübârek eliyle yapışup yerinden getürdi. Mübârek kolulniñ üzerine aldı. Hemân göklerde melekût 'âlemine ğulğule düşdi. Ferişteler eydürlerdi ki; *Allahümme Şalli 'alî seyyidînâ Muhammedin 14^a ve 'alâ âl-i Muhammedin ve şahibihi ve-sellim dâ'imân keşîrân keşîrân* dirlerdi. Hemân Fağr-ı 'Âlem bir eliyle Ebü Cehil kapdı. Bir zamân yukaruda tutdı. Tâ kim dükeli halk bunu temâşâ iderlerdi. Hemân Ebü Bekirü's-siddîk Rađiyallahü 'Anhü altun tabaklar ile nâfe miskler ve 'anber Fağr-ı 'Âleme ve on Nebiye-i muhteremiñ üzerine nişâr eyledi. Ve dağı Hadîce'niñ kulları ilerü vardılar. Anlar Risâlet-penâh'ın üzerine nişâr eylediler. Ve altun ve gümüş haki pâyına bezl eylediler. Ve Haq Te'ala feriştelere buyurdi gökden rahmet ve 'inâyet nişâr eyledi. Andan soñra Fağr-ı 'Âlem 'Aleyhi's-selâm Ebü Cehil'i hemân havaya atdı girü yine ve gâziler şeküv oynar gibi ve kalkan çevirir gibi Ebü Cehil'i parmakları üstünde çevirdi. İkindide yine havaya atdı. Şöyle kim havaya perrân olup halkıñ gözine görünmez oldı. Ebü Cehil'in atası Hüşşâm hevâ yüzine bakdı gördi kim görünmez oldı. Bir kerre âh itdi tonlarını teninden pâre pâre eyledi. Bir sâ'atden soñra Ebü Cehil 14^b gördiler yukarudan aşâğı gelüp uçar gibi geldi. Fağr-ı 'Âlem ve seyyid-i sened-i aşfiyâ 'Aleyhi's-selâm Hazirâtı girü mübârek eliyle tutup yere bıraktı. Anladı ovundı Resül Hazirâtı 'Aleyhi's-selâm aşla yerinden deprenmedi. Hüşşâm'ın 'aklı gitdi. Âh idüp ayıtdı. Ve âh vâyla oğlum öldi deyüp başını açdı. Toprak içine bulandı. Hemân böyle olduğın görünce bir tarafından iki biñ er Hüşşâm'ın kavminden el kılıca urup Resülullah Haziretiniñ 'ammularına kaşid eylediler. Hemân bu hâli görünce şahib-kırân 'âlim-i Haziret-i Hamza Rađiyallahü 'Anhü şecâ'at tamarları cüş ü hürüş idüp el tığa urup bir nağra surnân ile urdıkim; ey kavm-i hasüdân, benim ol Hamza ki bilmez müyesser ey kavm-i dün. Ve câhilün ma'ânide benim ol aşhâbı filiñ Mekke üzerine geldikleri zamânda birkaç kerre soyup kaçunub münhazım eyledim. Ve tığdan geçürdüm. İmdi gel cenk eylemek siz dağı çiger-güşem gözüm nûri gönlüm sürürü ve haqîkat deryâsınıñ gevheri 15^a ve bâğ-ı firdevsiñ güli goncası Muhammed'i Ahmed'i muhtârı ki Habîbü'r-Rahmân'dır. Eger bir kılınâ hağâ getürecek olursañız bi-Rabbi Ka'be'i ve Zemzem yeryüzünde sizi ve aşıñuzu komazım, deyüp hemân tiğın 'uryân eyleyüp üzerlerine yürüyecek mağalde hemân Ebü Cehil'i götürüp kaçdılar mağhuru ve münhazım olup Hamza'nın korkusundan. Zîrâ bilürlerdi kim hazireti şecâ'atlü ve heybetlü erdir. Hor ve hakîr olup kaçdılar. Ve dağı ol sultân Fağr-ı 'Âlem Haziretlerini 'ammuları gelüp öpüp koçdı. Elhamdülillah Te'ala ve hurrem ve mansûr ü muzaffer ol Risâlet güneşi sa'âdet-i hânelerine götürdiler, i'zâz ü ikrâm eylediler. Nitekim Haq Te'ala buyurur; *Kâlellehu tebâreke tü'izzü men teşâ'ü ve tüzekkü men teşâ'ü* ben ya'ni kimi dilersem 'aziz idirim ve kimi

dilersem ħor kılurın. Zîrâ dilek benim dilegimdir ve fi‘il benim fi‘ilimdir. Ne ki ben dilersem kimseniñ benim dileğimde işi yokdur *Yaf‘alullahi mâ yeşā‘ü ve yahkümü mâ yüridü şadaķakullahü‘l-‘azîm.*

Temmetü‘l-kitâb

15^b *Bi‘avnillahi‘l-meliki‘l-‘azîzü‘l-mecîd hazâ beyti ilahi şalavatü‘n-Nebiyyü ‘Aleyhi‘s-selâm* söz burada çünkim oldu tamam. Vir şalavat Muştafa‘ya ve‘-selâm. Aç gözün kim şor vardır bil memât. Sen ‘amel kıl yazıla nürdan berât. Okuyanı dinleyeni yazanı, sen esirge luţfîñ-ıla yâ Ğani. Temmet mim mim mim